

Democratie onder druk

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Zie www.maieutiek.nl

maieutiek.nl

Wat gaan we doen?

- Tocqueville's analyse van de democratie
- Tocqueville toegepast op Nederlandse verzorgingsstaat (Kruiter in *Mild Despotisme*)
- De onuitgesproken utopie achter de democratie en kritiek hierop
- De oplossingen bekijken en zien in hoeverre die lijken op de problemen die ze willen aanpakken

maieutiek.nl

Begrippenkader

- Democratie in Amerika en Frankrijk
- Gelijkheid en vrijheid
- De dwang van de meerderheid
- Mild despotisme
- Van staatsraison tot verzorgingsstaat
- Welbegrepen eigenbelang en individueel eigenbelang
- Marktwerking als bestuurstechniek

maieutiek.nl

Wie was Tocqueville?

- 1805-1859 Frankrijk. Aristocraat
- Zijn grootvader verdedigde de koning (†1794) én was beschermheer van Rousseau. Zijn ouders zitten dan gevangen tijdens de revolutie
- 1831-32 naar VS
 - 1835 Deel I van *De la démocratie en Amérique*.
 - 1840 Deel 2 van *De la démocratie en Amérique*.

maieutiek.nl

Verwachtingen van Tocqueville

- Tocqueville is aristocraat die vindt dat in tijden van grote veranderingen ook belangrijke waarden verloren kunnen gaan, maar hij is ook op die vooruitgang gericht. Geen nostalgie, maar wel kritische blik op de grote beweging richting de algemene democratie.
- Te links voor het Europa van zijn tijd, schrijft Kinneging in het nawoord.

maieutiek.nl

Uit de Inleiding van democratie in Amerika deel 1

- “De democratie onderrichten, waar mogelijk haar overtuigingen nieuw leven inblazen, haar zeden zuiveren, haar bewegingen regelen, haar gebrek aan ervaring geleidelijk vervangen door kennis van publieke zaken, haar blinde instincten door kennis van haar ware belangen, haar staatsbestel aanpassen aan tijd en plaats, het wijzigen naargelang de omstandigheden en de mensen: dat is vandaag de eerste plicht die is opgelegd aan hen die de samenleving leiden.” (uit: Tocqueville profeet van de democratie)
- Blz. 762/763 (Tocq.) over gelijkheid en vrijheid

maieutiek.nl

Problemen aan de horizon van de democratisering

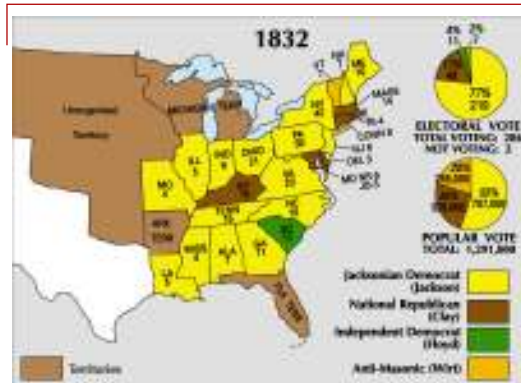
- In boek 1 is het grootste probleem de tirannie van de meerderheid
- In boek 2 het verlies van het welbegrepen eigenbelang
- Wat Tocqueville ziet en voorziet is grotendeels gebaseerd op het kijken naar verschillen en overeenkomsten tussen de twee recente democratieën; het na revolutionaire Frankrijk en Amerika dat nog lang geen eenheid is.

maicuteck.nl

Democratie Frankrijk

- Aristocratie en de opstand van het volk
- Revolutie(s) om vrijheid en gelijkheid te verkrijgen
- Doel; democratische overheid
- Ambtenarij blijft zelfde terwijl de heersers/overheid veranderen (zien we later bij Foucault onder 'staatsraison')
- Gelijkheid als norm niet als mores (zien we bij Rousseau als utopie achter de democratie)

maicuteck.nl

maicuteck.nl

Democratie in Amerika

- Gelijkheid is gegeven bij aankomst kolonisten
- Organisatie in grotere eenheden gaat bottom up
- Amerika heeft vlg. Tocqueville een 'democratic social state'
- Mores zijn door en door democratisch → democratisch gedrag (i.i.t theorie of staatsvorm)
- Puriteinse religie speelt belangrijke rol → scheiding kerk-staat

maicuteck.nl

Vershil in overheidsopvatting

- Amerika; Gemeentelijke democratie is de basis van de democratie
- Wat de gemeente niet op kan lossen schuift door naar hogere overheid → 'The Administration'
- Frankrijk heeft als ideaal een democratische overheid die zich verantwoordelijk moet stellen voor democratisch gehalte van het volk.

maicuteck.nl

Tussen door even kort Nederland

- Nederland is een specifieke tussenvorm
- Centrale overheid van waterschappen en adellijke gebieden
- Geen centrale overheid van het volk (want Spaans)
- Adel en stedelijke overheden en waterschappen gaan parlementair verbond aan. Wel bottom up (want van het volk) maar niet gelijkheid (elite neemt voortouw)

maicuteck.nl